MEDEDELINGEN

HEEMKRING OKEGEM

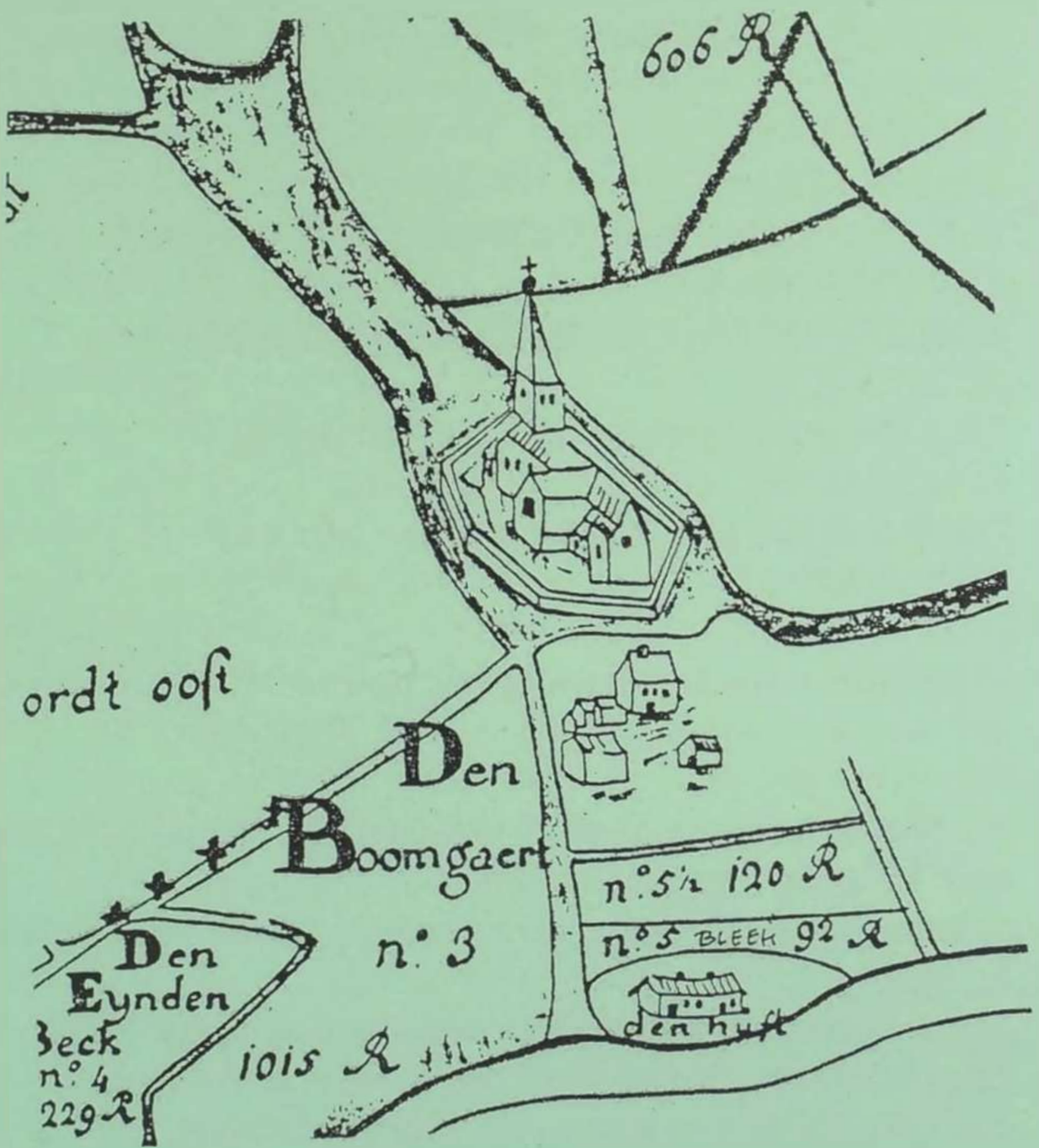

31ste Jaargang, 2006, nr. 4
VERSCHIJNT DRIEMAANDELIJKS
Afgiftekantoor Ninove 1
4e trimester 2006

BESTUURSLEDEN

Voorzitter: Herman Van Isterdael, Idevoordelaan 27, Okegem (054/32.23.02)
Secretaris: Patrick Praet, Kievitlaan 25, Ninove (054/32.71.58)
Penningmeester: Suzanne Van der Speeten, Hazeleerstraat 19, Okegem
(053/66.76.89)
Bestuursleden:
Jozef Van der Speeten, Guldenboom 12, Okegem (054/33.55.75)
Godelieve De Deyn, Kouterbaan 34, Okegem (054/33.48.70)
André Segers, Bievegemstraat 18, Roosdaal (054/33.65.68)
Herman Brantegem, Hazeleerstraat 24, Okegem (053/68.04.51)

Uitgegeven met de steun van het stadsbestuur van Ninove (75 euro).

Verantwoordelijke uitgever: Herman Van Isterdael Idevoordelaan 27, 9400 Okegem-Ninove
Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

Een jaarabonnement op Mededelingen Heemkring Okegem kost amper 4 Euro. Erelid wordt men vanaf 6 Euro. Lid worden kan door de som te storten op rekeningnummer
850-8193434-36 van Heemkring Okegem.

Voorzijde: De "bleek" achter de kerk en langs de Dender.

Verslag van de voorstelling van ons dialectwoordenboek van Okegem

Christiane Van der Perre

Ter woenen in Okegem nog attèt felle mensjken. Da wistemen a. We wist'n dad a.

Op zondag 19 november laatstleden was het in het "Buurthuis" genieten van het werk van twee rasechte "Okegemske Vlèmingen". "Azoeë gezeid.Een inleiding tot het Okegemse dialect", samengesteld door Jef Van der Speeten en door Patrick Praet, werd er voorgesteld. Jef verzamelde jarenlang Okegemse woorden, uitdrukkingen en liedjes. Samen met Patrick bracht hij ze bijeen in een boek, waarvan de uitgave door de plaatselijke Heemkring- en Davidsfondsafdelingen werd gefinancierd.

Herman Van Isterdael, voorzitter van de Heemkring en historicus, leidde de feestzitting in. Herman deed dat gevat, met kennis van zaken, plezant. Hij wees o.a. op het monnikenwerk van Jef en van Patrick, op de lange avonden van overleg, opzoekingen en studie. Hij merkte ook op, hoe we mensen nog vaak situeren met behulp van de (voor)naam van hun ouders en grootouders. Wie spreekt bv. van Jozef Van der Speeten? We noemen hem Jef Van Cotthem. Germain Van der Perre was Manis va Wentj va Jettekes. Den Dikken van Dauf(David) en Staaf Vetj (Vetsuypens) bijvoorbeeld herinneren ouderen zich ook nog.

Herman gebruikte in zijn speech regelmatig een woord of uitdrukking uit het dialectboek en verwees telkens naar de bladzijde, waarop we dat of die konden vinden. *Herman ka klappen. Ook da wistemen a.*

Patrick sprak technischer. Vele problemen hadden Jef en hij gehad met het samenstellen van het dialectboek. Hoe moesten ze bepaalde klanken weergeven? In welke rubriek zouden ze sommige zegswijzen onderbrengen? Patrick had het

ook over de waarde en het belang van het dialect, over de gevoelswaarde van de volkstaal, over het feit dat je vaak met één dialectwoord zoveel meer kan zeggen dan met vijf Algemeen Nederlands-zinnen. En gelijk heeft hij. Als je bijvoorbeeld een "*petakkerkindj*" omschrijft als een "kind van wie meter en peter geen suikerbollen uitdeelden aan de kerk", dan kan je met die hele uitleg niet half duidelijk maken, wat je met dat éne krachtige woord bedoelt.

Het publiek dankte Jef, Patrick en Herman gaarne en van harte. En dat publiek was talrijk opgekomen. Geïnteresseerde Okegemnaars ontmoetten oud-inwoners, wiens hart altijd een beetje in Okegem is gebleven. Goed volk uit omliggende gemeenten hoorde geamuseerd en verrast, hoe gevat ze het in Okegem kunnen zeggen. *Woelen wist'n dad a.* En daar moesten we toch (weer) even op drinken. De dames van de Heemkring en van het Davidsfonds verwenden ons met wijnen en met frisdranken. We verbroederden en verzusterden gezellig en vlot - en stillekesaan een beetje luidruchtiger. En sommigen kenden ineens weer Okegems - of iets wat er sterk op gelijkt.

Jef signeerde nu "*lék as ne groeëten en ne geroutineerden*" plechtig het boek.

Een paar Oud-Okegemnaars hebben er kort in geschreven, welke band ze nog met hun "moedertaal" hebben - en welk woord of welke spreuk ze koesteren en nog regelmatig gebruiken. Het is jammer dat mijn broers alle drie op langere missie in het buitenland en op bezoek bij een zoon in Texas waren, toen Jef wilde vragen naar hun band met het Okegems. Ze hadden zeker enthousiast over bijvoorbeeld "*dro'è ver iëne seng*" of over "*ne kosjenbaal*" of "*nen dop*" gesproken. Of ze hadden nostalgisch over één van hun vele herinneringen aan de speelplaats van de gemeenteschool, *on den triep of on de pit* verteld.

Ook de beeldrijke taal van papa Manis blijft voor hen een onuitputtelijke bron van plezier. "*Klappen gelèk as een krabbe*"; "*Zèn'n oet (= hoofd) drotj no Pollauren*". Aan Jef moet ik eens vragen, of hij ook dié uitdrukkingen kent.

Nog zeggen dat Rufijn De Decker het boek heeft geïllustreerd. De oorspronkelijke en ingekleurde tekeningen sierden die zondagmorgen de muren van de Buurthuiszaal. Groepjes aanwezigen monkelden bij Rufins uitbeelding van o.a. "'k Zie ze vliegen", "Men kat za spreken", "E zo ons (h)ieër van 't krooës aflezen"... Die tekeningen waren ook voor een schappelijke prijs te koop. Rappe bewonderaars *zènjder a me e paur weg*.

Intussen heb ik het boek al meerdere keren vastgenomen en me plezierig verwonderd over de humor, de spitsvondigheid en de realiteitszin van onze ouders, onze groot- en voorouders. Hun werk, hun zorgen en ergernis, hun blijdschap en hun ervaring: ze huizen heerlijk in hun aanschouwelijke woorden en taal.

"Azoeë gezeid" zal me blijven verheugen. Daweeteka. En wie het boek nog niet kocht, zal zich moeten haasten. De eerste editie is ver uitgeput. *Verwonder'nt a*?

Bravo Jef, Patrick en Herman. *Goljt er ieër af*!

Wassen en strijken in het verleden[1]

Herman Brantegem

Het vuile linnen gaat vandaag in een geprogrammeerde wasmachine waar het netjes gewassen en gezwierd uitgehaald wordt. In vroegere tijden was het echter een hele karwei vooraleer het wasgoed gestreken en opgevouwen de linnenkast bereikte. Niet minder dan de eer en de faam van de huisvrouw hing ervan af. Alles diende er rein uit te zien.

Wassen en strijken zijn sociaal gezien erg belangrijk. Het uitzicht van de persoon wordt erdoor bepaald maar ook in de bevordering van de hygiëne en de voorkoming van ziekten speelt het wasproces een grote rol.

Eeuwenlang zijn wassen en strijken (stroiëken) vermoeiende en tijdrovende karweien geweest die hoofdzakelijk door de vrouw werden uitgevoerd. Dit veranderde pas na de Tweede Wereldoorlog toen wasmachine, droogtoestel en strijkijzer zich verspreiden in de dorpen. Stromend water, gas en elektriciteit verbeterden de wasmachines aanzienlijk en nieuwe wasmiddelen kwamen op de markt. Indien wij de reclame mogen geloven is wassen nu een plezier geworden. Deze bijdrage is een eerbetoon aan alle vrouwen die jarenlang de zware wastaak op zich namen, lang voor het comfort van de volautomatische wasmachines.

Het wassen

Er waren in vroegere tijden verschillende soorten was. Zo bestond er de jaarlijkse terugkerende was rond Pasen, waar

---

[1] Als basiswerk gebruikten we de studie van: DAVID Johan, *Wassen en strijken*, Grimbergen, 1988.

zelfs het linnen dat gedurende het jaar niet éénmaal werd gebruikt toch mee de was in ging. Men had de wekelijkse was waar het hoogstnodige vuil linnen met de hand werd gewassen in een emmer loog en vlug aan een koord boven de stoof diende te drogen. Tenslotte had men de grote was die om de vier, zes weken plaats had en ongeveer een week duurde.
Om te kunnen wassen had men enkele basiselementen nodig
Het water dat onder de vorm van regen in de grond dringt neemt allerhande bestanddelen op waaronder kalk. Onze voorouders wisten reeds dat zeep in dergelijk water slecht oplost en dat kalk de vlekken verhardt. Eeuwenlang werd daarom gebruik gemaakt van regenwater of rivierwater. Kon dat niet, dan verzachtte men het putwater door er soda (sellesoe) bij te voegen en de kalk te laten bezinken. Dat water diende in huis gehaald te worden met emmers.

De wasmiddelen

Het vuil op de weefsels kon van uiteenlopende aard zijn. Men onderscheidt vetstoffen, eiwitstoffen en kleurstoffen. Wil men die nu verwijderen dient men verschillende methoden toe te passen. Eerst dient men met lauw of koud water te werk te gaan om de eiwitstoffen op te lossen. Warm water zou ze immers fixeren. Daarna kunnen de vetten met alkali in warm water opgelost worden en tenslotte kan men de dode stoffen mechanisch verwijderen.
Het oudste wasmiddel, dat tijdens de laatste Wereldoorlog nog veel werd gebruikt is de loog van een oplossing van houtas.
Het gebruikte loogwater van potas diende vroeger om de melkemmers, teilen, koffiepotten en aarden potten te reinigen. Daarna goot men het loogwater op de mesthoop om de asmeststof niet verloren te laten gaan. Potas werd vooral vroeger als meststof hoog geprezen.

Loog kan men eveneens van soda bereiden. Dat natriumcarbonaat won men eerst uit de as van zeeplanten, later uit keukenzout.
Potas of soda zijn ook één van de bestanddelen van de zeep, een wasmiddel dat met water gemengd in schuim kan oplossen. De tweede component van zeep is een vetstof van vet of traan, koolzaadolie en raapzaadolie. Mengt men een vetstof met potas, dan bekomt men weke zeep. Met soda bekomt men een harde zeep (Marseillezeep).
Voor de was werd reeds in de 19e eeuw ook zeeppoeder gemaakt. Oorspronkelijk bestond ze uit een mengsel van zeep, soda en borax, die in warm water een blekende werking gaf. In de oorlog werd zeep wel eens vervalst zoals vele andere producten. Men voegde er teveel water aan toe en mengde er klei in.

Het vuile zeepsop werd vroeger vaak gebruikt om er de vloerstenen met te schuren of het koper mee te kuisen.
Op het einde van de negentiende eeuw begint men met synthetische wasmiddelen op de markt te brengen, die niet meer uit plantaardige of dierlijke oliën en vetten gemaakt worden. De waspoeders die reinigen en bleken komen op de markt. Persil dankt zijn naam aan de eerste lettergrepen van "perboraat" en van "silicaat".

Tussen de twee wereldoorlogen ontdekt men dat aardolie een zeer bruikbare grondstof is voor wasmiddelen en dat het wasgoed er helderder kan doen uitzien door een beetje fluoreserende stof bij het wasmiddel te voegen. Een groot nadeel is dat het milieu sterk wordt verontreinigd.

Hoe waste men nu vroeger?

De eerste bewerking was het sorteren van de verschillende weefsels. Men houdt ondergoed, wollen kleren, gekleurde of bevlekte stukken uit elkaar.

Sommige vlekken van roest, wijn, fruit of bloed verdwijnen niet bij het gewoon wassen. Men had allerhande hulpmiddelen. Wijnvlekken werden weggenomen door ze in melk te dompelen en ze vervolgens daarin te laten koken. Men wreef ook de vlekken met een vetkaars in alvorens het linnen te wassen. Smeervet, kaars- en verfvlekken verdwijnen soms door het bestrijken met boter en het wassen met warm water waarin enige kristallen soda opgelost zijn.

De eerste eigenlijke bewerking was het weken. De weefsels werden een dag en een nacht in lauw of koud water gedompeld al dan niet met soda. Dit gebeurde in een waskuip. De volgende dag werd het geweekte wasgoed gekookt in water met loog of zeep. Dit gebeurde in een wasketel van koper of van gegalvaniseerd ijzer die boven het vuur hing en later op de Leuvense stoof.

Na het koken gebeurde het wassen zelf. Men diende de loog, evenals de laatste vlekken te verwijderen met zeep, doorgaans de Marseillezeep die men fijn raspte. Die bewerking gebeurde vroeger met de hand. Men nam elk stuk wasgoed zeepte en wreef er op. Als hulpmiddel gebruikte men soms een wasbord, een geribbelde plank.

Een andere manier was het wasgoed op een plank leggen en er op slaan met een spaanvormige wasklopper.

In de 19e eeuw komen verscheidene wasstampers te voorschijn. Men kon al staande en zonder de handen in het water te steken, het wasgoed stampen of stuiken. De houten stampers waarmee men ook roerde werden al gauw vervangen door metalen stampers. Ze bestonden uit een ijzeren of koperen dubbele stolp met gaten. De buitenstolp zat aan de steel vast, de binnenste bewoog door middel van een veer. Dankzij de gaten ontstaat er telkens een zuigende beweging. Omstreeks 1950 werd daartoe een soort van rubberen zuignap gebruikt of een elektrische "trilmachine".

In de loop van de geschiedenis heeft de mens de handenarbeid trachten te verlichten. Allerhande wasmachines werden uitgevonden. De eerste in België bekende melding van een wasmachine, met draaiende trommel dateert van 1848 en gelijkt op een tuimelkarn. In de plaats van een roerder is er een open ton waarin het wasgoed steekt, die trommel wordt snel gedraaid in het zeepsop dat de helft van de karn vult en wast de weefsels op enkele minuten. Pas na de Eerste Wereldoorlog zullen de wasmachines echter het handwerk echt vervangen.

Met de aansluiting van de elektriciteit in de huizen na de Eerste Wereldoorlog kwamen de eerste elektrische wasmachines op de markt. Zij waren niet zonder gevaar. Er was geen aarding en de motor die onder de kuip stond, was niet beschermd. Dat verklaart de trage start van het huishoudelijk gebruik van die kracht.

De volgende stap waren de automatische elektrische wasmachines in de jaren vijftig van vorige eeuw. Door een knopje in te drukken gingen alle bewerkingen (water toevoeren, warmen, weken, koken, wassen en spoelen) automatisch.

Tenslotte in de jaren tachtig doet de microprocessor zijn intrede.

Het wasgoed is nu schoon. Het linnen heeft wel een lichtgele kleur en omdat te verhelpen en het wit te krijgen werd het linnen gebleekt.

De weefsels werden dagen op een wei opengelegd en nat gehouden. Men gebruikte bleekwater (javel) om het bleekproces sneller te laten verlopen.

Wanneer in vroegere tijden dit thuis niet kon ging men vaak naar het bleekveld: de "bleek" genoemd.

Als je van Okegem-kerk naar de Denderbrug gaat, zie je beneden aan de linkerzijde, vlak voor de brug en gestrekt tegen de vaartgracht een deels grond samengesmolten met wat toen de Hurst was, de Blekerstede of Bleek.

Bijgaand plan op de voorkaft geeft aan waar vroeger de Bleek gelegen was. De Bleek was een plaats waar de Okegemse vrouwen hun linnen te bleken legden na het in de Dender gewassen en gespoeld te hebben. Het zou toch maar logisch zijn dat de naam "Bleek" is ontstaan toen de Dender de Bleek nog bespoelde. De Blekerstede moet in het begin in haar volle lengte tegen de stroom hebben aangelegen[2].

Eveneens om wit goed te bekomen behandelde men de gewassen weefsels met een blauw product. Het blauwsel (blaasel) werd oorspronkelijk bereid uit de indigoplant; nu wordt ultramarijn op kunstmatige wijze samengesteld. Om te blauwen werd het blauwsel in een doekje in het water met de was gedompeld tot men de gewenste kleur bekwam. Het bleken en blauwen waren dus geen reinigingsmethoden maar bewerkingen om het linnen een mooier uitzicht te geven.

Om het drogen te bespoedigen werd de natte was uitgewrongen. Men nam de twee uiteinden van een stuk en wond het op in de richting van een ketting. Dit om het weefsel niet te vervormen.

Na de Eerste Wereldoorlog ontwikkelde zich de droogzwierder die door de middelpuntvliedende kracht het water uit het wasgoed slingert. De combinatie wasmachine – zwierder is nu algemeen.

Het drogen van de was gebeurde buiten op het gras, op de haag of op een waslijn, waar het met wasknijpers (wasspelden) op bevestigd werd. 's Winters hing men het wasgoed in de keuken of op zolder. Droogrekken werden later op de markt gebracht om het wasgoed binnen te kunnen drogen.

---

[2] VAN HERREWEGHEN G., *Een Okegemse toenaam uit een Pamelse plaatsnaam*, in: *Mededelingen Heemkring Okegem*, 9e jaargang, 1984, nr. 1.

Enkele stukken zoals kragen, manchetten, plastrons, borststukken van hemden, kant en gordijnen werden soms gesteven. Dit was het stijver en glanzend maken. Daarvoor dompelde men ze in een bad met stijfsel waarna men ze glaceert terwijl ze nog vochtig zijn. Men strijkt ze en dit liefst op een marmeren blad. Het stijven was een modeverschijnsel en is nu nagenoeg in de vergeethoek geraakt. Stijfsel wordt uit zetmeel bereid, hoofdzakelijk van tarwe of rijst.

De grote was in een Okegems gezin

Julia Broeckaert vertelde ons het volgende.
's Zaterdags werd er water gehaald aan het "pompken" te Eversem. Een grote vergaarbak verzamelde het water dat uit een put gestroomd kwam. Langs een koperen kraan stroomde het water naar buiten. Bovenaan de bak was er een uitloopbuisje, aldus kon het water als de bak vol was naar buiten stromen[3].
Er was een grote toeloop van waterhalers met gewone kannen, melkerijkannen, grote ketels en zelfs met "berrevaten" (grote ronde houten of ijzeren kuipen). Met het gehaalde water werd de grote bassin gevuld en het vuile linnen er aan toegevoegd.

Het vuile linnen kon dan twee volle dagen en nachten weken. Op maandagmorgen kon het serieuze werk beginnen. Het geweekte linnen werd nu in een "marmite" gekookt nadat de grootste vuile vlekken zoals aan de kragen (kols) van de manshemden met bruine zeep waren ingesmeerd. Het koken gebeurde in een waskot op een "duvel", een houtvuur. Nadat het linnen afgekookt was ging het de wasmachine in waar het

---

[3] VAN DER SPEETEN Jozef, *De geschiedenis van het pompken te Eversem*, in: *Mededelingen Heemkring Okegem*, jaargang 1976, nr. 1 en 2 p. 19-35.

Doortocht van de Ronde van Vlaanderen op de Aalstersesteenweg
te Okegem in 1954.
We zien Rik van Steenbergen als renner.
Rechts herkennen we Arthur Pycke en dochter Jeannine

Eén van de talrijke wielerwedstrijden te Okegem.
Als vierde renner herkennen we E. De Boitselier.

Voorstelling van het boek door de voorzitter
van de heemkring Okegem in het bijzijn van de auteurs.

Jozef Van der Speeten wordt gelukgewenst
door Patrick Praet (co-auteur) voor zijn werk

Eén blik op het talrijke publiek tijdens de voorstelling van het boek
(foto's Domonique Depauw)

De beide kampioenen Christof & Jimmy Van Cauwenberghe

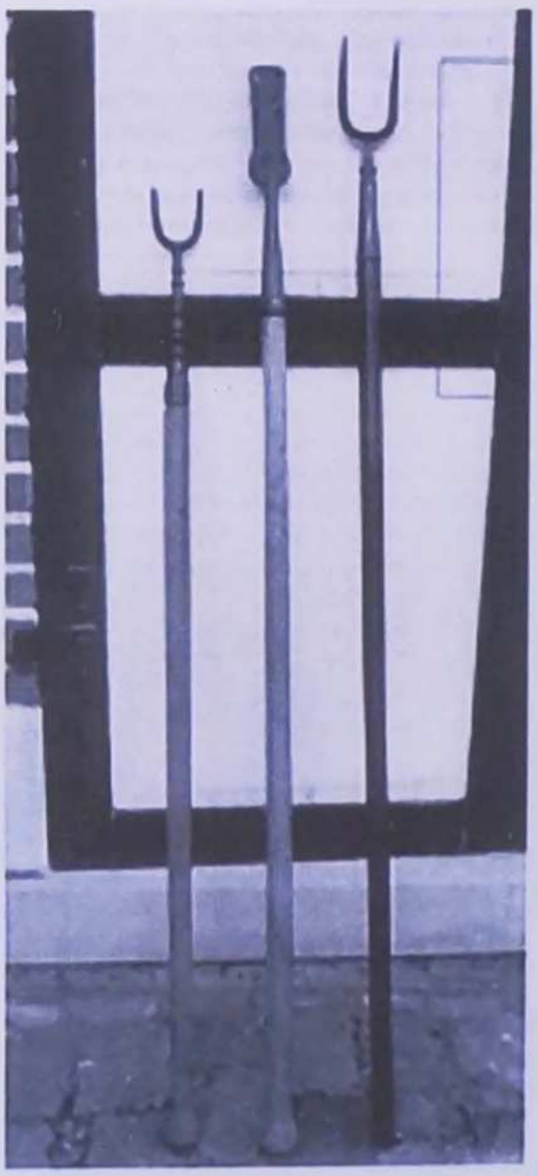

Twee gaffeltjes en een distelschupje

met een halfronde hendel een kwartier lang heen en weer moest worden geroerd. Dit werkje gebeurde met zijn tweeën, waarna de was uit de loog moest worden gehaald en stevig worden uitgewrongen. In een rieten mand ging het dan naar de weide op den bleek. Twee dagen bleekte het linnen daar wijd uitgespreid waarbij het meermaals met een gieter nat gesproeid werd.
Na het bleken werd het linnen een tweede keer gewassen, de schone was of tweede was noemde men dit. Na meermaals gespoeld en uitgewrongen te zijn hing men de natte was aan een waskoord met houten spelden in de zon en de wind om te drogen. Nadien haalde men het wasgoed binnen om met een zwaar strijkijzer dat op de Leuvense stoof werd geheet te worden gestreken en opgeborgen te worden in de kast.
Het wassen duurde een ganse week en voor andere activiteiten was er weinig tijd.

Het strijken

Men zou de gewassen stukken eenvoudig gevouwen kunnen wegbergen maar voor een netter uitzicht werd het grootste gedeelte van het wasgoed glad gemaakt. Bovendien gaat men met een warm ijzer de microben doden.

Men had vroeger verschillende wijzen om het wasgoed glad te maken. Strijken is één van de mogelijkheden.
Men kon het wasgoed persen door er een gewicht op te plaatsen of het tussen twee planken te leggen die tegen elkaar gedrukt werden.

Een andere wijze van glad maken is het mangelen. In onze streken was dit niet gebruikelijk maar vroeger vooral in Nederland werkte men op deze wijze.

Het wasgoed kon ook gestreken worden door erover te wrijven met een glad voorwerp. Men heeft houten werktuigen van allerlei vormen gebruikt om weefsels glad te krijgen.

Het strijkijzer is het meest gebruikte en gekende voorwerp. Het was oorspronkelijk een kleermakerswerktuig en zou vanaf de 17e eeuw bij het huisraad horen en is heden ten dage het middel bij uitstek om weefsels glad te maken.

Strijkijzers konden op allerhande wijzen gewarmd worden. Men kon het ijzer op de kachel zetten of het strijkijzer in een stuk ijzer steken, strijkbout genoemd dat op de kachel gewarmd werd of gloeiende kolen kunnen in het strijkijzer gestoken worden. Vandaar de luchtgaten die men op sommige strijkijzers aantreft. Men kon er tenslotte kokend water ingieten. Deze werkwijzen hadden verscheidene nadelen o.a. de warmte van het strijkijzer was niet altijd hetzelfde. In de zomer diende de strijkster naast een hete kachel te staan. Een ander nadeel was dat het wasgoed terug vuil kon worden.
Op het einde van de 19e eeuw heeft men dan ook strijkijzers met gas en elektriciteit uitgedacht. Deze laatste zullen na de Eerste Wereldoorlog geleidelijk de plaats van de andere innemen.

De eerste elektrische ijzers warmden zonder onderbreking, waardoor de elektrische weerstanden vlug verbranden. Omstreeks 1925 kwamen strijkijzers met thermostaat op de markt. Voor allerlei doeleinden bestaan er strijkijzers zoals plooistrijkijzers om plooien in kragen te brengen, mouwstrijkijzers, hoedenstrijkijzers enz.
Strijken geschiedde eeuwenlang op een tafel waarop een doek lag of op een plank tussen tafel en een stoel. Later plaatste men er poten onder en zo ontstond de strijkplank die wij nu nog gebruiken.

Gaffels en distelschopjes in een andere betekenis[1]

Herman Brantegem

We kennen allemaal de gaffel en het distelschopje als landbouwinstrument. Sommige voorwerpen hebben zowel een functionele als een symbolische betekenis. De gaffel en het distelschopje zijn hier voorbeelden van. Deze bijdrage handelt over deze werktuigen in beide betekenissen.

De hooigaffel diende om het hooi te keren nadat het gras was gemaaid met de zeis. Langs de bermen gebruikte men de sikkel. Later kwam de maaibalk, een soort pikmachine.
De primitieve gaffel was een lange stok waarvan het vertakte uiteinde afgeknot was tot een vork. Later werkte men met een stalen gaffel.
Hooi diende droog te zijn om geen zelfontbranding en geen schimmel te hebben. Ook in het hooi keren kwam er een evolutie. Dat gebeurde met een "hooikeerder" door een paard getrokken. Het was een machine met draaiende rieken en deze machine keerde het gras om en men kon er ook het gras mee bijeenkeren.
Wanneer alles droog was, werd het hooi met een ijzeren gaffel omhoog gestoken. Later kwam de "hooipers" en nu heden ten dage zijn het "hooirollers" die het werk doen
Het hooi werd binnengehaald met de hooiwagen en het werd getast boven de koestal. De gaffel was hier duidelijk een functioneel agrarisch instrument.

Het gaffeltje was het symbool van de "pachter" (herenboer). Het was in het dorp een zinnebeeld van voornaamheid

---

[1] Als basis voor deze bijdrage gebruikten we: VANNOPPEN Henri, *Het verhaal van gaffels distelschopjes en herdersstaven in Vlaanderen*, in: *Ons Heem*, driemaandelijks tijdschrift, jaargang 58, 2005, nr. 2.

en gezag. Suzanne Van der Speeten herinnert zich nog uit haar jeugdjaren dat oud-burgemeester Jan Van den Berghe dergelijk gaffeltje bij zich had wanneer hij zich in het dorp verplaatste. Het was kleiner dan een hooigaffel en een bol deed dienst als een handvat.

Wij vonden dergelijk gaffeltje in privébezit te Okegem. Het zou afkomstig zijn van de familie Van den Berghe-Covens. De familie Covens was afkomstig uit het Brabantse en was een familie met aanzien. Jan Van den Berghe was verwant met de familie via zijn moeder. Jan (1861-1958), bijgenaamd "den blak" was veertig jaar burgemeester te Okegem en was eigenaar van een groot landbouwbedrijf met dienstpersoneel rechts gevestigd van de kerk (nu Idevoordelaan).
Het gaffeltje is 118 cm lang en bestaat uit twee delen: de stok en de gaffel zelf.

De stok is van eik, bovenaan versmallend en eindigend in een appelvormige bol. Bovenaan bij de versmalling zijn zes versieringen (ringen in het hout aangebracht). De afstand tussen de ringen is 1 cm.
De gaffel is 11,5 cm lang in ijzer en bevestigd midden in de houten stok. Een ijzeren ring voorkomt dat het houtwerk zou opensplijten. De breedte tussen de gaffelpunten bedraagt 7 cm. De beide punten van de gaffel zijn licht naar voor gebogen wat hem nog eleganter maakt en zijn licht beschadigd wat er op wijst dat het een status symboolgaffel is. Hij zou uit de 19e eeuw zijn en volgens mondelinge overleving van de familie Covens zijn.

De ovengaffel, een korttandige gaffel met een lange ijzeren huls en een houten steel had alleen een functioneel gebruik. Hij diende om de mutsaards in de oven te spreiden.
Oorspronkelijk droeg de postbode (facteur of "den boy") een sabel zoals een officier. Het Ministerieel besluit van 13 mei 1852 van Minister van Openbare Werken Van Hoorebeke

bepaalde dat de postbode voortaan een stok met twee tanden moest dragen en daarmee zijn we bij de facteursgaffel.
Dit facteursgaffeltje had verschillende functies: de ongewenste honden op afstand houden, zware pakjes over de schouders te dragen en tenslotte diende het als wandelstok.
Tot dezelfde statussymbolen behoort het distelschupje, al dan niet met initialen. De officiële benaming was distelsteker en diende om de distels te vernietigen op de akkers.
De distelsteker bestond uit een houten steel en een ijzeren afsteekmes.
De eigenaar nam het distelschupje mee als hij naar zijn landerijen trok om toezicht op het werk te houden en ook als hij zondags naar zijn velden ging wandelen.
Op het hof Hazeleer vonden we dergelijk schupje. De steel ontbrak.
De wandelstokken van de rijke burgers, de paraplu's van de pastoors en de parasols van de rijke dames waren voor hen een statussymbool. Het gaffeltje en het distelschopje waren het statussymbool van de boeren.

Okegem is twee kampioenen rijker

Herman Brantegem

Twee broers die aan motorcross doen is niets bijzonder, twee broers die kampioen worden is al uitzonderlijk en twee broers die op dezelfde dag kampioen van België worden is wel heel speciaal. Het overkwam de familie Van Cauwenberghe.
Jimmy werd kampioen bij de nieuwelingen 125 cc en Christof deed hetzelfde bij de nationalen MCLB (Motorcross Liefhebbers Bond). Tijd om eens nader kennis te maken met het tweetal.

Jimmy en Christof Van Cauwenberghe wonen in de Hazeleerstraat 50 en hebben het crossen in het bloed. Moeder Gina Mattheus is immers de zuster van vroegere crosser Benny uit het café Het Paviljoen aan de Aalstersesteenweg.
Nochtans zag het er naar uit dat beide broers voetballers zouden worden. Jimmy was in zijn jeugdjaren keeper bij de nationale miniemen van RWDM en Christof middenvelder bij de nationale knapen Denderleeuw.
Voor Jimmy is het de eerste titel in het motorcrossen nochtans rijdt hij reeds een viertal jaren bij de nieuwelingen maar door de talrijke kwetsuren lukte het hem niet om een goed resultaat neer te zetten. Vorige winter heeft hij er een tandje bijgestoken op fysiek vlak en het resultaat was er. Door de goede prestaties dit jaar stapt hij volgend jaar over naar de juniors, of het nu 125 cc of 250-500 cc wordt is nog niet beslist.
Christof heeft al meer ervaring in het behalen van titels. Hij werd vorig jaar reeds kampioen bij de juniors en zette dit jaar de stap bij de nationalen 250-500 cc. Meteen was het raak. Christof won 23 reeksen en mocht 16 maal de bloemen in ontvangst nemen. Volgend jaar waagt Christof de overstap naar de internationalen. Voor zijn eerste jaar verwacht hij geen grote resultaten omdat het de moeilijkste overgang is in zijn carrière.
Het motorcrossseizoen werd succesvol afgesloten. Beiden werden kampioen in de FAM-finale (Federatie Amateurs Motorcrossbonden). Dit is een kampioenschap van drie liefhebbersverbonden namelijk MCLB - VLM (Vlaamse Liefhebbers Motorcross) - VBM (Vlaamse Bond Motorcross) dat op 21 oktober 2006 plaats had te Grobbendonk.

In naam van de heemkundige kring wensen we beide broers nog een verdere succesvolle carrière in de motorsport en het behalen nog veel titels en trofeeën.

ERELEDEN WERKJAAR 2006

Het bestuur dankt alle leden voor hun trouw en belangstelling. In het bijzonder danken we al deze navolgende ereleden zeer hartelijk voor hun steun. Een bewijs dat ze onze vereniging een warm hart toedragen. Wij wensen jullie allen een vreugdevol en hoopvol 2007.

Boriau Albert - Van Audenhove, Okegem
Timmermans Paul, Sint-Amandsberg
Van der Perre Christiane, Okegem
Van Isterdael Walter, Sint-Katherina-Lombeek
Vernaillen Rita, Ninove

De Vos Rudi, Okegem
Van der Speeten Rosa, Groot-Bijgaarden
Geeroms Wilfried, Okegem

De Ridder Marcel, Denderleeuw
Van Eeckhout Willy, Ninove
Van Snick Roger, Meerbeke

Meyskens Omer, Okegem
Van Isterdael Jan, Okegem
Van Snick Gilbert -De Bodt, Okegem
Vernaillen Joris, Okegem

De Kimpe Willy - Van de Perre, Okegem
De Roeck Rudi, Roosdaal
Vernaillen Dirk, Nazareth

Anthoens Achiel, Okegem
Buydens Herman, Okegem
De Dobbeleer André, Okegem

D'Hooge Lucien - Wittenberg Greta, Drongen
Eylenbosch Cyriel, Okegem
Fosselle Leo - Van den Bosch, Aalst
Gies Jan, Brugge
Herssens Oscar, Ninove
Praet Lucien - Van de Perre, Okegem
Servranckx Luc - Van Isterdael, Okegem
Schietecatte Marie-José, Ninove
Sonck Steven, Roosdaal
Strubbe Neron - Hellinckx, Ninove
Van Laeren Maria, Brussel
Vernaillen Achiel - Van den Spiegel, Okegem
Vernaillen Herman - Gies, Affligem

Vernaillen - Lambrecht, Okegem

Asscherickx Guido, Denderleeuw
Cosijns Maurits - Staels, Okegem
De Leeneer Celestina, Okegem
Pauwels - De Smet, Aspelare
Servranckx - Stammeleer André, Okegem
Vernaillen Michel, Okegem

Agneessens Wim - Van de Velde, Antwerpen
Appelmans Victor, Okegem
Ardans Jan, Okegem
Asscherickx Frieda, Kortrijk
Barbé Maria, Ninove
Debbaut Gilbert, Okegem
De Boitselier Willy, Okegem
De Bruyn - Baeyens Florent, Denderleeuw
De Clus Jacques, Okegem
De Dier Etienne, Okegem
De Kegel Jan, Okegem

De Leeuw Jean, Okegem
De Roeck Hugo - Gies, St.-Kwintens-Lennik
De Roose Marcel, Okegem
De Strijker Desiré, Okegem
Gies Etienne, Sint-Katherina-Lombeek
Helpers - De Weghe, Denderleeuw
Lambrecht Eddy - Wauters, Okegem
Minner Alfons - Redant, Okegem
Reynaert Georges, Okegem
Van Brempt Hilda, Ninove
Van Damme Yolande, Okegem
Van den Borre Marc, Gent
Van den Bosch P., Liedekerke
Van den Bossche Simone, Okegem
Van den Spiegel Georges, Okegem
Van de Perre Gilbert - Delagey Godelieve, Okegem
Van de Perre Rudolf - Daman, Affligem
Van de Velde Odila, Liedekerke
Van Herreweghen Gerard, Gent
Van Oudenhove Fernand, Okegem
Veirman - Van der Donck, Okegem
Vernaillen Christiane, Ninove

Baeyens Odilon, De Pinte
Callebaut Alfons, E.H., Okegem
De Bodt Chris, Okegem
De Brabanter Marcel, Okegem
De Deyn Jan - Van Yper, Kruibeke
De Deyn Godelieve, Okegem
De Gieter Magda, Okegem
Delagey Paula, Okegem
Derideaux Lodewijk, Roosdaal
De Saeger Christiane, Okegem
Fonteyn - Broeckaert Herman, Roosdaal

Gies Cyriel, Brakel
Gies Lutgarde, Dilbeek
Grijseels Roger, Ninove
Helpers Gilbert, Okegem
Helpers Raymond, Liedekerke
Janssens Jozefien, Okegem
Janssens Roger, Brussel
Ledegen André - Wauters, Okegem
Meert Freddy, Okegem
Moens Louis, Okegem
Ronsijn Paul, Okegem
Servranckx Johny - Van de Perre, Okegem
Troch - Broodcoren William, Okegem
Van Cauteren Marc - Vernaillen, Okegem
Van den Broeck Freddy, Okegem
Van der Speeten Edith, E.Z., Ninove
Van der Speeten Philomena, Okegem
Van Isterdael Luc, Okegem
Van Nedervelde Suzanne, Okegem
Van Tricht - Van Kerckhove, Okegem
Vernaillen Etienne, Okegem
Vernaillen Piet, Okegem
Vetsuypens Gertrude, Okegem
Wauters - Huyck, Dendermonde
Wynant Frieda, Okegem

INHOUD

Verslag van de voorstelling van ons dialectwoordenboek van Okegem 101
Christiane Van der Perre

Wassen en strijken in het verleden 104
Herman Brantegem

Gaffels en distelschopjes in een andere betekenis 117
Herman Brantegem

Okegem is twee kampioenen rijker 119
Herman Brantegem

Ereleden werkjaar 2006 121